

*My Daily Life as a Pedagogue
Моето педагогическо ежедневие*

ГРУПОВАТА РАБОТА И ФОРМИРАНЕ НА УМЕНИЯ ЗА ОЦЕНКА И САМООЦЕНКА НА УЧЕНИЦИТЕ В III – IV КЛАС

Мария Гугалова

Основно училище „Христо Ботев“ – Велинград

Резюме. Настоящият доклад показва как едновременно със запознаването и по-нататъшното прилагане на груповата работа в начален етап на основно образование (III – IV клас) учениците могат да усвоят начини за оценка и самооценка на знанията и уменията си.

Keywords: group work, estimation, self-estimation, primary level

Една от основните цели в учебно-възпитателната работа в началния етап на образованието е да се разработват и прилагат едни или други образователни технологии, за да се повишава качеството и ефективността на учебно-възпитателния процес.

В това отношение важно място заема технологията на груповата организация на учебно-възпитателния процес, която позволява да се преодолее неговият нормативен характер и да се реализира рационалното съотношение между обучението, като усвояване предимно на готови знания, и самостоятелното учене, като евристична и изследователска дейност на учениците. Така ученикът се превръща в истински субект на своята дейност, при което външната организация се съчетава със самоорганизацията, а управлението – със самоуправление. В процеса на работа се ускорява комуникацията, поражда се приятни емоции от постиженията на групата като цяло и от личния принос за общия успех.

Оценъчният акт е присъщ на човешката дейност и изпълнява много функции в нея. Обективното оценяване на постиженията на учениците осигурява по-качествено и ефективно обучение.

Като се използва груповата работа, успешно може да се работи за изграждане на умения за оценка и самооценка при самите ученици. В процеса на оценяване на учебния процес учениците са свикнали да очакват съответната оценка да бъде дадена от учителя. Точно затова е много ценно те да бъдат включени в оформянето на оценката чрез самооценяването си.

Овладейвайки знанията, уменията и навиците, учениците се учат постепенно да определят доколко тяхната работа и поведение съответстват на изискванията на учителя. Оценяването е безсмислено, ако не стимулира в правилна насока

развитието на самооценъчната дейност на детето. Ако ученикът добре вижда своите силни и слаби страни, процесът на обучение може да бъде по-успешен.

Работата в групи е вид обучение, което има за цел да развива знанията на учащите, техните общи умения (напр. комуникационни умения, умения за сътрудничество, умения за критично мислене, както и уменията за оценка и самооценка) и техния начин на мислене. Работата в групи може да бъде средство за признаване и оползотворяване на допълнителните силни страни и познания на даден ученик.

Изграждането у учениците на умения за работа в група, оценка и самооценка на извършената работа протече през две учебни години – в III и в IV клас. Възрастта на децата е подходяща за поставяне на основите на груповата работа, както и да осъзнаят, че за оценяване и самооценяване значение имат определени критерии, еднакви за всички, а не приятелските взаимоотношения, които са определящи при по-малките ученици. Избраните теми, поставяните задачи бяха свързани с изучаван учебен материал в часовете по „Човекът и природата“, „Човекът и обществото“, изобразително изкуство и отчасти в дейностите по проект УСПЕХ, като по отношение на последните две оценката и самооценката се осъществяваха по по-малък брой критерии и невинаги бяха свързани с количествена оценка.

В III клас работихме по **темите**:

1. Интересни животни.
2. Градовете в България.
3. Да изработим макет.

В IV клас темите са с една повече, тъй като учениците вече притежават определени умения и се справяха по-лесно с поставените задачи:

1. Защитените животни в България.
2. Защитени територии в България.
3. Историята ги помни.
4. Да посрещнем Коледа.

Цели: учениците да формират умения за:

- работа в група;
- самостоятелно извличане на информация от различни източници;
- представяне на информацията с използване на подходяща терминология и средства;
- изграждане на умения за оценка и самооценка на извършената работа от групата.

Етапи на работа

1. Предварителна подготовка:
 - кратка дискусия с подходяща за темата насоченост – осъществява се с активното участие на учителя, за да се създаде нужната мотивация у учениците;
 - сформирание на групите – образуването на групите се осъществяваше по два начина. В III клас, когато учениците започват изграждане на навици за групова

работа, в тях се избират с помощта на учителя, в зависимост от знанията и уменията, усвоени от всеки ученик. По този начин се оформят групи с близост в нивото им. В IV клас се дава възможност учениците сами да сформират групи. Но децата се опират основно на приятелските си взаимоотношения, което води до оставането на някои от учениците извън оформените групи. Тогава се налага отново дискретната намеса на учителя, за да бъдат насочени оставащите деца към подходящата за тях група и най-вече да бъдат приети с желание и включени в дейностите. Броят на учениците в групите е различен при отделните теми – четирима или петима ученици при темите, свързани с човека и обществото и човека и природата, до групи от осем или девет ученици при работата с макетите;

- разпределяне на животни, градове, личности, защитените територии, които ще бъдат представяни – осъществява се на случаен принцип, като се дава възможност на учениците при желание да разменят обектите, които са им се паднали;

- времетраене и място на груповата работа – груповата работа се провежда по два начина. Единият – в клас, като наличието на часове по СИП позволява тя да бъде проведена в рамките на целия учебен час. Другият – при предварително поставена задача учениците разполагат с повече време (в рамките на 2 – 4 седмици), за да представят крайния продукт от работата си;

- съвместно обсъждане и оформяне на критериите, по които ще се извърши оценяването на работата – това има две положителни страни: предпазва учителя от проява на субективизъм по отношение на изпълнението на задачата и приучава учениците да се самооценяват. Освен това се избягва едноличното право на учителя да оценява. Бяха разработени листове за самооценка (дадени в приложенията), с които учениците достигаха до оценката си без намесата на учителя. Тъй като целите на работата са еднакви, самите теми предполагат приемственост между III и IV клас, листовите за оценка и самооценка са сходни, което улеснява работата на учениците и способства за затвърдяване на знанията и уменията им.

2. Реализация на дейността:

- разпределяне на дейностите в групата – осъществява се от самите деца според интересите и възможностите им. Интересно е това, че по естествен път те определят един от групата, който организира и ръководи цялостната дейност. Така, без намесата на учителя, те избират „лидер“ на групата си;

- събиране на информация от различни източници – участват всички ученици от групата;

- подбиране на подходящата информация и обобщаването ѝ – тук се осъществява така наречената вътрешногрупова дискусия. Тя води до правилното решение на задачата и е главното средство на комуникацията в групата, чрез която се решават проблемни ситуации. В III клас се налага учителят да се включва при нужда, тъй като това обсъждане се осъществява в клас. През следващата година учениците сами се справят със своя избор в извънучилищна среда;

– оформяне на информацията на работен лист (презентация) – отново ролята на учителя в последния клас е сведена до минимум.

3. Представяне на извършената работа

Този етап се провежда или в края на часа, или в края на предоставения продължителен период за работа в отделен за тази цел час по СИП.

Учениците от всяка група избират свой „говорител“, който накрая да представи готовия резултат. Често „говорителят“ и посоченият по-горе „лидер“ съвпадат. При необходимост децата допълват или уточняват неговото представяне. Това е така наречената междугрупова дискусия, при която се правят сравнения между отговорите, достига се до изводи, оформя се основата за извършване на оценяването.

След приключване на дискусията в III клас учителят се включва в обобщаването, уточняването на някои факти и при подпомагане на оценяването. Важно е да се оцени положително трудът на децата и дискретно да се насочат към допуснатата непълнота и неточности, ако има такива. В IV клас участието на учителя в дискусията е само в случай че учениците достигнат до несъгласие при обсъждането, което не могат да разрешат сами.

4. Самооценяване на групата или оценка на друга група

След приключване на междугруповата дискусия се преминава към оценяване на работата на всяка група, като се използват определените в началото критерии. Учениците имат възможност да оценят по дадените критерии някоя от другите групи, както и да се самооценят. Интересен момент е сравняването на самооценката, която групата си е направила, и оценката, дадена ѝ от друга група. При наличие на сериозно разминаване се налага да се направи обсъждане и уточняване на оценката.

Тъй като първият етап се осъществява с пряката помощ и участие на учителя, оценяването и самооценяването е подходящо да се извърши, като се имат предвид вторият и третият етап от работата. Учителят може да избере дали да постави точки, или не. В първия случай те се поставят след самооценяването на групата. Имат за цел да ориентират учениците за ефективността на собствената им оценка и задължително трябва да бъдат мотивирани от страна на учителя с посочване на положителните страни на работата и след това да се уточнят пропуските и начините за тяхното отстраняване в бъдещата работа. В IV клас предпочитам да оставя оценката да бъде дадена само от учениците. Така те се чувстват по-сигурни в знанията и уменията си, по-значими и по-самостоятелни. Тъй като оценката се поставя от групата, избягва се елементът на недоволство и обида от страна на участниците.

От материалите, свързани с човека и природата и човека и обществото, оформихме енциклопедии, в които животните са подредени според изучените групи, градовете и защитените територии – според природно-географските области, в които се намират, историческите личности – според времето, в което са живели. А таблата и макетите бяха представени на училищна изложба.

Груповата форма на обучение заема все по-важно място в часовете и в извънкласните форми на работа. Уменията за работа в група са комплексни, защото включват в себе си умения за общуване, умения за вземане на решение, умения за излагане на мнение и защитаване на позиция, умения за планиране и организиране на различни дейности, умение за съобразяване с чужда позиция и др. Организирането и провеждането на активно самооценяване по време на училищните дейности осигуряват на учениците условия за формиране на адекватна, висока и устойчива самооценка. Така учениците са по-уверени в собствените си знания и умения, стават по-отговорни към своята учебна работа и ценят по-високо своя учебен труд и труда на учителите си.

Най-голямо значение има формиращата функция на самооценяването в класната стая и извън нея – да се научат учениците как сами да оценяват своята работа в бъдеще, когато учителите няма да са до тях.

Приложения

Лист за самооценка на работата на цялата група (оценка на друга група)

Теми: Интересни животни, Защитени животни в България

№	Критерии за оценка и брой точки	Точки (от групата)	Точки (от учителя)
1.	Подбрали ли сме информация, свързана с външния вид на животното? – принадлежност към изучените групи – 1 т. – характерни особености, свързани с принадлежността към групата – 1 т. – специфични особености във външния вид на животното – 1 т.		
2.	Описали ли сме начина на живот? – особености в начина на живот, свързан с групата, към която принадлежи – 1 т. – начин на живот, свързан със средата на разпространение – 1 т. – специфични особености в начина на живот – 1 т.		
3.	Описали ли сме разпространението на животното в България? – къде е запазено най-добре – 1 т. – къде се е срещало, но вече е изчезнало – 1 т.		
4.	Описали ли сме дейностите на човека, свързани с посочения вид животно? – дейности, които вредят – 1 т. – дейности за запазване на вида – 1 т.		

5.	Оформили ли сме правилно и естетически работния лист с информацията за животното? – правилно разположение на текста – 1 т. – наличие на достатъчно илюстративен материал – 1 т. – съответствие между текст и илюстрация (снимка) – 1 т.		
6.	Как представихме информацията пред класа? – пълно и точно представяне – 1 т. – представяне на фактите в логическа последователност – 1 т. – наличие и на презентация (освен работния лист) – 1 т.		
Всичко точки:			

Скала за оценка

Оценка	Брой точки
Отличен	14 – 16
Много добър	11 – 13
Добър	8 – 10
Среден	5 – 7
Слаб	0 – 4

Лист за самооценка на работата на цялата група (оценка на друга група) Тема: Защитени територии в България

№	Критерии за оценка и брой точки	Точки (от групата)	Точки (от учителя)
1.	Подбрали ли сме информация, свързана с вида и разположението? – определяне на вида на обекта – 1 т. – разположение на обекта според изучените природно-географски области – 1 т. – време на създаване и територия – 1 т.		
2.	Описали ли сме характерния климат? – промени на температурата през различните сезони – 1 т. – валежи – видове и количество – 1 т. – други характерни особености на климата – 1 т.		
3.	Описали ли сме разпространението на характерни растения и животни? – защитени растения (поне три вида) – 1 т. – защитени животни (поне три вида) – 1 т. – други природни забележителности – 1 т.		
4.	Описали ли сме дейностите на човека, свързани с дадения обект? – развитие на туризма – 1 т. – наличие на паметници на културата – 1 т.		

5.	Оформили ли сме правилно и естетически работния лист с информацията за обекта? – правилно разположение на текста – 1 т. – наличие на достатъчно илюстративен материал – 1 т. – съответствие между текст и илюстрация (снимка) – 1 т.		
6.	Как представихме информацията пред класа? – пълно и точно представяне – 1 т. – представяне на фактите в логическа последователност – 1 т. – наличие и на презентация (освен работния лист) – 1 т.		
	Всичко точки:		

Скала за оценка

Оценка	Брой точки
Отличен	14 – 17
Много добър	11 – 13
Добър	8 – 10
Среден	5 – 7
Слаб	0 – 4

Лист за самооценка на работата на цялата група (оценка на друга група)

Тема: Градовете в България

№	Критерии за оценка и брой точки	Точки (от групата)	Точки (от учителя)
1.	Подбрали ли сме информация, свързана с големина и разположение? – разположение на града в изучена природно-географска област – 1 т. – разположение на обекта в административна област – 1 т. – брой жители – 1 т.		
2.	Описали ли сме интересни факти от историята на града? – три и повече факта – 3 т. – поне два факта – 2 т. – един факт – 1 т.		
3.	Описали ли сме интересни факти за природата в града и околностите? – защитени растения (поне три вида) – 1 т. – защитени животни (поне три вида) – 1 т. – други природни забележителности – 1 т.		

4.	Описали ли сме дейностите на човека, свързани с дадения град? – промишленост и селско стопанство – 1 т. – развитие на туризма – 1 т. – наличие на паметници на културата – 1 т.		
5.	Оформили ли сме правилно и естетически работния лист с информацията за града? – правилно разположение на текста – 1 т. – наличие на достатъчно илюстративен материал – 1 т. – съответствие между текст и илюстрация (снимка) – 1 т.		
6.	Как представихме информацията пред класа? – пълно и точно представяне – 1 т. – представяне на фактите в логическа последователност – 1 т. – наличие и на презентация (освен работния лист) – 1 т.		
Всичко точки:			

Скала за оценка

Оценка	Брой точки
Отличен	14 – 18
Много добър	11 – 13
Добър	8 – 10
Среден	5 – 7
Слаб	0 – 4

**Лист за самооценка на работата на цялата група
(оценка на друга група)**

Тема: Историята ги помни

№	Критерии за оценка и брой точки	Точки (от групата)	Точки (от учителя)
1.	Подбрали ли сме информация, свързана с месторождение и дата на раждане и смърт на дадената личност? – кога е живяла – 1 т. – кой век е това – 1 т. – месторождение – 1 т.		
2.	Описали ли сме основни моменти от нейния живот? – семейство – 1 т. – образование – 1 т. – къде живее, работи – 1 т.		

3.	Описали ли сме нейния принос за историята на България? – поне три важни факта – 3 т. – до два важни факта – 2 т. – един факт – 1 т.		
4.	Как в съвременността се почита делото на тази личност? – поне два факта – 2 т. – един факт – 1 т.		
5.	Оформили ли сме правилно и естетически работния лист с информацията за личността? – правилно разположение на текста – 1 т. – наличие на достатъчно илюстративен материал – 1 т. – съответствие между текст и илюстрация (снимка) – 1 т.		
6.	Как представихме информацията пред класа? – пълно и точно представяне – 1 т. – представяне на фактите в логическа последователност – 1 т. – наличие и на презентация (освен работния лист) – 1 т.		
Всичко точки:			

Скала за оценка

Оценка	Брой точки
Отличен	14 – 17
Много добър	11 – 13
Добър	8 – 10
Среден	5 – 7
Слаб	0 – 4

**Лист за самооценка на работата на цялата група
(оценка на друга група)**

Теми: Да изработим макет, Да посрещнем Коледа

№	Критерии за оценка и брой точки	Точки (от групата)	Точки (от учителя)
1.	Подбрали ли сме подходящи материали за изработване? – всички са подходящи – 2 т. – някои не са подходящи – 1 т.		
2.	Подбрали ли сме подходящи цветове за изработването им? – всички са подходящи – 2 т. – някои не са подходящи – 1 т.		

3.	Правилно ли са изработени отделните елементи на макета (таблото)? – точно изрязване – 1 т. – точна изработка – 1 т. – чиста изработка – 1 т. – включени собствени идеи в изработката и украсата – 2т.		
4.	Правилно ли са сглобени частите на макета (таблото)? – добра композиция – 2 т. – единични грешки в композицията – 1 т.		
5.	Как представихме макета (таблото)? – за украса на класната стая – 1 т. – за участие в училищна изложба – 2т. – участие в конкурс – 2 т.		
	Всичко точки:		

Оценка: от 12 т. до 16 т. – отлични резултати;
от 8 т. до 11 т. – много добри резултати;
от 5 т. до 7 т. – добри резултати;
под 5 т. – задоволителни резултати.

ЛИТЕРАТУРА

Андреев, М. (1995). *Оценяването в училище*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Христозова, Г. (1998). *Теория и практика на груповото обучение*. Бургас: „Проф. д-р Асен Златаров“.

GROUP WORK AND SKILLS OF ESTIMATION AND SELF-ESTIMATION OF PRIMARY STUDENTS IN 3RD AND 4TH GRADES

Abstract. This report is to show how the primary students / 3rd and 4th grades/ are able to assimilate the ways of estimation and self-estimation of their knowledge and skills simultaneously with the introduction and further practice of work in groups.

✉ **Mrs. Maria Gugalova**
Primary school „Hristo Botev“
2, Makarenko Str.
Velingrad, Bulgaria
E-mail: marislav@abv.bg